

Gerwine Wuring
Bureau Aerd

Zorg voor in Noord Nederl

*Stimuleren in plaats van
confereren...*

*Ook al doen ze er eerst wat
lacherig over, men zal het
serieus gaan nemen.*

*Een succesfactor: mensen
die hun geloof, hun ambitie
en energie willen tonen.*

Natuurbeleving en natuurbeleid misschien niet altijd in harmonie met elkaar. Dat is jammer en het kan geen kwaad om de (vermeende) tegenstellingen en kloven te overbruggen. Dat kan door mensen en natuur nadrukkelijk dichterbij elkaar te brengen.

Al vier keer, inmiddels, is een bijzonder gezelschap van directeuren, ontwikkelaars en ontwerpers, samen met vertegenwoordigers van gemeenten, woningcorporaties en natuurorganisaties, met elkaar op stap geweest in Friesland. Tijdens veldbezoeken aan een libellenreservaat, een nieuwbouwwijk, een stadsvernieuwingswijk en een dorpsuitbreidingsplan wisselden zo'n 25 deelnemers hun ervaringen uit over hun eigen betrokkenheid bij wonen en natuur. Doel van dit alles was en is elkaars intenties, potenties en (on)mogelijkheden te leren kennen, als het gaat om de zorg voor meer natuur in de woonomgeving. Daarmee kan meer ruimte worden gegeven aan het onbewuste verlangen van de mens naar de natuur.

VERNIEUWENDE CONCEPTEN

In juni 2005 ontmoet een aantal vernieuwende denkers en onconventionele doeners in Noord-Nederland elkaar. Dat gebeurde op gezamenlijke

r meer woonnatuur r land

uitnodiging van InnovatieNetwerk (www.innovatienetwerk.org) en Bureau Aerda (www.aerda.nl). Samen verkennen de deelnemers het landschap van de tegenstellingen en vermeende kloven op het gebied van natuurbeleving en natuurbeleid. Ze zijn overtuigd van de noodzaak om mens en natuur dichter bij elkaar te brengen, zodat de economische en de emotionele waarde van de natuur kan worden versterkt. En dat heeft resultaat: zo wordt onder andere het vernieuwende concept 'Zorg voor WoonNatuur' geboren.

WIE EEN KUIL GRAAFT, HEEFT EEN BULT...

Twee jaar later bezoeken we het natuurgebiedje De Wyldemerck, aan de oever van de Luts in Gaasterland, op uitnodiging en initiatief van Wind Groep, een Noord-Nederlandse vastgoedontwikkelaar. De Wyldemerck, een verwilderd terrein dat is ontstaan door zandwinning in de jaren zestig van de vorige eeuw, is enkele jaren geleden aangewezen als het eerste libellenreservaat in Nederland. Jaren geleden was een bezoek dat de ontwikkelaar en een ambtenaar van de gemeente Smallingerland aan dit gebied brachten, een belangrijke inspiratiebron voor het ontwikkelen van de woonwijk De Sanding, in de buurt van Drachten. Onder het motto 'Wie een kuil graaft, heeft een bult...' werd vervolgens in de nabijheid van de nieuw te ontwikkelen wijk ook een dergelijk nat/droog milieu gecreëerd. Het onderhoud wordt verzorgd door de bewonersvereniging, in samenwerking met Landschapsbeheer Friesland.

De wens ontstond om de inspiratie die deze plek leverde en de dialoog die ontstond tussen ontwikkelaar en gemeente in het initiatief *Excursie WoonNatuur* te laten terugkeren. Door deelnemers naar

hun eigen intenties te vragen voor wat betreft wonen en natuur en hun persoonlijke wensen en weerstanden op dit terrein, ontstonden verrassende ontmoetingen en inspirerende inzichten.

KWETSBAAR DURVEN ZIJN

Wind Groep (een familiebedrijf) heeft als ontwikkelende marktpartij veel ervaring met het integreren van woonmilieus in een natuurlijke setting. Naast De Sanding is bijvoorbeeld ook bij Blitsaerd in Leeuwarden veel ruimte voor natuur gecreëerd. Er worden daarbij geen onnodige risico's of overhaaste besluiten genomen.

Als geen ander weten het bedrijf hoe het is om te balanceren in het emotionele landschap van idealen, wederzijds wantrouwen en belangenverstremming. Want het gaat hen, én de excursiedeelnemers, immers niet om de platte winst op de randen van natuurgebieden.

Met oog voor natuurwaarden en duurzaamheid is het voor de familie telkens weer de kunst te werken vanuit deze inspiratie. Ze beoordelen de mogelijkheden van het terrein en de mensen. Dat betekent ook serieus luisteren naar de weerstand in de tegenstand. Vooral in de beginfase van stadse uitbreidingen in het landelijk gebied blijkt het van groot belang contact te houden met alle mogelijke betrokken partijen. De familie neemt daarbij de basishouding aan van kwetsbaar durven zijn, ook al lijkt het soms onmogelijk om communicatie te creëren met mensen die zich organiseren vanuit een ander maatschappelijk of eigen belang. Dankzij een positieve houding lukt het telkens weer om zoek te gaan naar samenwerking, omdat 'rood' echt niet altijd hoeft te wringen met 'groen'. Wind wil daarbij proberen het - vaak grote - eigenbelang van

Het kan verfrissend zijn om eens buiten de gebruikelijke kaders van je werk te stappen. Excursies die de deelnemers in aanraking brengen met de woonnatuur van Nederland kunnen helpen om inspiratie op te doen die kan worden gebruikt op de werkvloer.

Niet in je uppie maar in een cluppie...

De openbare ruimte: van niemand of van iedereen?

No guts, no glory

Met de zonneboot van It Fryske Gea door De Sanding.

diverse kanten te overstijgen, om zo samen aan een groter maatschappelijk doel te werken.

EMANCIPATIE ZORG VOOR DE NATUUR

Een bezoek in 2009 aan Hemmemastate in Berltsum, ten noordwesten van Leeuwarden, laat zien wat een prachtige nieuwe milieus er kunnen ontstaan in de samenwerking tussen dorpsbewoners en bouwers. Door de grote inzet van een aantal sterk betrokken bewoners is hier een functioneel park gecreëerd. 'Rode' belangen (de bouw van zeven huizen), 'groene' (de aanleg van een park van zeven hectare) en 'blauwe' (kadeverhoging en boezemuitbreiding) hebben elkaar gevonden, in eendrachtige samenwerking tussen de gemeente Menaldumadeel, Bouwbedrijf Lont en Dorpsbelangen Berlikum. Veel kosten zijn bespaard door zelfwerkzaamheid van de bewoners, wat de saamhorigheid en de trots op deze 'tuin van het dorp' flink heeft versterkt. Nu is het nog zaak ook de nieuwe bewoners van Hemmemastate meer te betrekken bij het beheer en onderhoud. Immers, bewonersparticipatie levert een meerwaarde op voor de natuurbeleving van bewoners, waarmee een groter belang is gediend dat uitsluitend een jaarlijks verplichte bijdrage in de kosten van onderhoud te leveren. Toch is dit niet meteen vanzelfsprekend in een tijd waarin we alle 'zorgen voor...' van ons af hebben georganiseerd. Deze 'emancipatie' van de zorg voor natuur in onze eigen omgeving is al jaren punt van aandacht voor bijvoorbeeld Landschapsbeheer Friesland. Zij hebben ervaring met projecten als Doarpen yn it grien, leerbossen, het scholenproject 'Natuur in eigen omgeving' en het beheer van het natuurgebied van De Sanding.

WEGVOORBEREIDERS

Waar deze Noord-Nederlandse ontwikkelaars verkiezen hun eigen koers te varen, is er ook voor de natuurbeheerders van het gezelschap een rol weggelegd als wegvoorbereiders. Immers, ook voor bijvoorbeeld *It Fryske Gea* en de Friese MilieuFederatie is het van belang de vermeende tegenstanders in een ander daglicht te zien. De ontspannen *setting* van de excursies nodigt deelnemers uit niet alleen hun eigen idealen, maar ook hun moeite en twijfels onder woorden te brengen. Dan wordt duidelijk dat iedereen zo met zijn of haar eigen spanning, balancerend tussen idealisme en realiteit,

rondloopt. Voor de actieve achterban van menige natuurorganisatie wordt de mens - en zeker zijn woon- en leefgedrag - eerder als bedreigend gezien dan als een ingang voor meer kansen voor de natuur. Door de informele ontmoetingen tijdens de excursies vallen bij velen de schellen van de ogen. Gelukkig heeft onder andere Staatsbosbeheer zich nu voorgenomen de natuur dicht bij de mensen te brengen. Dat gebeurt door middel van projecten zoals 'Nieuwe wortels voor dorpsbossen' en het begrip 'Speelbossen': die nodigen de bewoners en met name ook de jeugd uit om meer de natuur in te gaan. Belangrijk, want op dit moment komt de helft van de stadse jongeren nooit in een park of natuurgebied! Op de televisie is de natuur spannend, buiten wacht een schraal trapveldje... Er is een aantoonbare relatie tussen kinderen met overgewicht en minder groen in de wijk.

NATUUR EN WAARDIGHEID BEWONERS

En zo ligt er ook in de stad en binnen de bestaande bebouwing een extra opgave om voor de kwaliteit van de woonomgeving door middel van natuur en groen meerwaarde te creëren. De natuur is van dicht bij huis (gevel, balkon, tuin) tot verder weg in de openbare ruimte uiteraard een bijzonder belangrijke factor. Natuur kan het woon- en leefgevoel maken en breken. En dat is een reden voor de corporaties WoonFriesland en Nieuw Wonen Friesland om een excursiebezoek aan Bilgaard en de Vrijheidswijk in Leeuwarden te organiseren, twee naoorlogse woonwijken waar relatief veel groen aanwezig is. Maar dan groen dat vrijwel overal onbenut is gelaten - 't groen lijkt van niemand... Samen is er inspiratie opgedaan, is er ervaren hoe in deze herstructureringswijken de natuur- en groenbeleving is en hoe die verbeterd zou kunnen worden. Betrokken woningcorporaties en gemeente spreken af dat 'buiten' voortaan 'van iedereen' zou moeten zijn. En dat er dus ook samen met de bewoners voor het groen plannen gemaakt moeten worden. Zo is er vanuit het aangelegen Leeuwarder Bos nauwelijks een relatie gelegd met de wijk. Momenteel wordt onderzocht of de wijk onderdeel van dit stadspark kan gaan worden en wellicht door de bewoners, samen met *It Fryskje Gea*, kan worden ingericht en beheerd. In de wijk vraagt het groen om het creëren van nieuwe waarden en daarmee om het vergroten van de waardigheid van dit gebied

en zijn bewoners! Daarin mogen gemeente en corporaties wel normatief optreden om ongewenste situaties te voorkomen en de natuur een normaal onderdeel te laten worden van de dagelijkse gang van zaken. Groen verhoogt immers de kwaliteit van de leefomgeving en dat geldt net zo hard, zo niet nog meer, voor binnenstedse woonmilieus.

CHARMEOFFENSIEF NATUUR

Maar dat alles gaat natuurlijk niet vanzelf, gezien de deprimerende achtertuinen en het overduidelijke onvermogen van sommige huurders om zelfs ook maar hun eigen tuin te onderhouden. 'Geef verhuurders een menukaart om ze te laten kiezen of ze een huis met of zonder tuin en een tuin met of zonder eigen beheer willen afnemen,' suggereert Almar Dam, stafmedewerker van de gemeente Leeuwarden, die de Groenkaart van de gemeente mee ontwikkelt. Zo'n sturing en structurering van de betrokkenheid van bewoners bij het groen in hun leefomgeving vraagt ook het nodige van de professionals. In feite mag het onbewuste verlangen van de mensen naar meer groen weer worden aangesproken.

En dat veronderstelt op zijn beurt weer dat betrokken medewerkers van corporaties en gemeenten, maar ook de opdrachtgevers, bouwers en ontwerpers zelf tussen de oren hebben welke onbenutte kansen er liggen om meer zorg te hebben voor de natuur in de directe woonomgeving. Of zoals wijlen Anita Andriesen, oud-gedeputeerde en enthousiast deelnemster aan de eerste excursies, het stelde: 'Laten we een charmeoffensief Natuur starten'. Immers: de natuur is van onszelf - we lijken dat alleen te zijn vergeten. Zo'n herstel van vertrouwen in en respect voor de natuur en voor alle betrokken partijen, is een van de belangrijke peilers voor het voortzetten van het initiatief Excursie WoonNatuur. Of, zoals Arno Muis, hoofd van de afdeling Ruimtelijke Plannen ROEZ van de gemeente Groningen het verwoordt: 'Op mijn werk heerst een heel ander tempo. Dan is het moeilijk om deze zachtere belevingskant te pakken. Door de excursies stap ik daar even uit, wat me inspireert en stimuleert om daar toch vooral in het werk wel iets mee te gaan doen. En dan niet in mijn *uppie*, maar in een *kluppie*'!